

Τα δάνεια της Νεοελληνικής από την Αγγλική Γλώσσα - Μορφολογική ανάλυση

Γρηγόρης Σκιαδάς

griskiadass@sch.gr

Σχολικός Σύμβουλος Αγγλικής Γλώσσας - Άρτα

Περίληψη. Ο γλωσσικός δανεισμός συνδέεται άμεσα με την διαδικασία της ανανέωσης οδηγώντας στη εξέλιξη και αλλαγή μιας γλώσσας. Η μελέτη των δάνειων στοιχείων μιας γλώσσας μας βοηθά συγχρονικά να περιγράψουμε την εξελικτική της πορεία, να εντοπίσουμε τους πολιτικούς, πολιτισμικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες, οι οποίοι την διαμορφώνουν, αλλά και να καταγράψουμε τις διαφορετικές μορφές και τρόπους του γλωσσικού δανεισμού. Στην εργασία αυτή εξετάζεται σε μορφολογικό επίπεδο το σύνολο των δάνειων λεξικών μονάδων της Νεοελληνικής από την Αγγλική στις κλιτές κατηγορίες των ουσιαστικών, επιθέτων, ρημάτων και στις άκλιτες επιφωνημάτων, επιρρημάτων και μιας ηχομιμητικής λέξης, όπως αυτά εμφανίζονται είτε στο στάδιο της πρωτογενούς είτε της δευτερογενούς προσαρμογής. Γίνεται η ομαδοποίησή τους ως προς τους θεματικούς τομείς στους οποίους γίνεται ο δανεισμός και ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε κατηγορίας, ενώ στο επόμενο στάδιο μελετάται το θέμα της παραγωγής και της σύνθεσης σε σχέση με το δανεισμό.

Λέξεις κλειδιά: γλωσσικά δάνεια, γλωσσική εξέλιξη, μορφές γλωσσικού δανεισμού.

Εισαγωγή

Στην εργασία αυτή μελετάται το θέμα του δανεισμού και συγκεκριμένα τα δάνεια της Νεοελληνικής από την Αγγλική γλώσσα. Αρχικά γίνεται αναφορά στο δανεισμό ως ένα πολύ σημαντικό φαινόμενο της γλωσσικής εξέλιξης και αλλαγής και ως ένα παράγοντα ανανέωσης της γλώσσας και δείκτη διεπαφής των διαφόρων γλωσσών. Επεξηγώ συνοπτικά κάποιους όρους και επιμέρους φαινόμενα που συσχετίζονται με το δανεισμό, ώστε να προχωρήσω στη συγχρονική, και κυρίως μορφολογικού χαρακτήρα, ανάλυση των δάνειων Νεοελληνικών λεξικών μονάδων από την Αγγλική. Το θέμα παρουσιάζει δυσκολίες στο επίπεδο αναγνώρισης των όρων ως δάνεια αφού πολλές από αυτές αφορούν ορολογία και αποτελούν πριν το δανεισμό από τη Νεοελληνική, δάνεια της Αγγλικής κυρίως από την Αρχαία Ελληνική και Λατινική. Συνεχίζω με την ταξινόμηση των όρων σε λεξικές κατηγορίες, την ανάλυση των επιθημάτων που εμφανίζουν οι όροι αυτοί μετά την ένταξή τους στο Ελληνικό λεξιλόγιο και αφορούν άμεσα το θέμα της κλίσης. Ανιχνεύω τους θεματικούς τομείς στους οποίους γίνεται ο δανεισμός και τέλος αναφέρομαι στα θέματα της παραγωγής και της σύνθεσης ως δείκτες του βαθμού προσαρμογής και κωδικοποίησης των δανείων στη Νεοελληνική.

Δανεισμός

Ο δανεισμός είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι και φυσική συνέπεια της γλωσσικής επαφής τόσο σε ομαδικό όσο και σε ατομικό επίπεδο με κοινωνικές, πολιτισμικές ή ιδεολογικές ρίζες και προεκτάσεις (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1996· Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 2001). Οι προεκτάσεις αυτές φανερώνουν μια κανονικότητα στο γλωσσικό σύστημα με συγκεκριμένες γλώσσες να δανείζονται από άλλες (η Ελληνική από την Αγγλική ή τη Γαλλική). Συνδέεται άμεσα με τη γλωσσική αλλαγή και θεωρείται ένας από τους βασικούς τρόπους της γλωσσικής ανανέωσης. Έτσι, η επαφή δύο κοινοτήτων ή κοινωνικών ομάδων οδηγεί στο φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού που επηρεάζει τη γλώσσα σε διάφορα επίπεδα και με διαφορετικό ρυθμό ή βαθμό.

Ο δανεισμός έχει πιο άμεση επίδραση και γίνεται ιδιαίτερα έκδηλος στο χώρο του λεξιλογίου μιας γλώσσας. Στο χώρο αυτό μπορούμε να διακρίνουμε δύο πολύ γενικά είδη δανεισμού. Ο εσωτερικός δανεισμός αναφέρεται σε γλωσσικά στοιχεία που η γλώσσα “δανείζεται” από παλαιότερες μορφές της ή και διαλέκτους της. Αντίθετα, ο εξωτερικός δανεισμός σε γενικές γραμμές αφορά τη χρήση γλωσσικών στοιχείων μιας γλώσσας Γ2 (Δανείστρια γλώσσα) από μία γλώσσα Γ1 (Γλώσσα υποδοχής) (Apostolou-Panara, 1991; Αποστόλου-Πανάρα, 1999).

Τρόποι - μορφές δανεισμού

Λαϊκός – Λόγιος δανεισμός

Ο διαχωρισμός αυτός οφείλεται στα άτομα ή τις κοινωνικές ομάδες μέσω των οποίων γίνεται ο δανεισμός. Ο “λαϊκός” δανεισμός αφορά την ανταλλαγή γλωσσικού υλικού που προκύπτει από την επαφή των λαϊκών στρωμάτων (Παπαναστασίου, 2001). Κύριο χαρακτηριστικό αυτού του είδους είναι η ανταλλαγή υλικού κυρίως στον προφορικό λόγο και η τάση των ομιλητών να προσαρμόζουν τα δάνεια στο δικό τους γλωσσικό σύστημα, κυρίως φωνολογικό και μορφολογικό.

Με το “λόγιο” δανεισμό οι λέξεις εισάγονται από μια μερίδα ομιλητών που συνήθως κατέχουν σε υψηλό επίπεδο τη γλώσσα από την οποία προέρχονται τα δάνεια (Παπαναστασίου, 2001). Στις περισσότερες περιπτώσεις είναι αυτοί που καθορίζουν, τουλάχιστον στα πρώτα στάδια, τη μορφή και τον τρόπο χρήσης του δανείου υλικού. Την κύρια πηγή άντλησης των λεξικών μονάδων αποτελεί ο γραπτός λόγος. Οι λέξεις στο νέο περιβάλλον μπορεί να προσαρμοστούν στο γλωσσικό σύστημα της γλώσσας που δανείζεται ή να παραμείνουν αναλλοίωτες.

Άμεσος δανεισμός

Στην περίπτωση όπου μια λέξη εισάγεται όπως ακριβώς εκφέρεται στο φωνολογικό επίπεδο, μπορούμε να μιλάμε για άμεσο δανεισμό (Παπαναστασίου, 2001). Μάλιστα όταν υπάρχει η ακριβής αντιστοιχία σε ορθογραφικό επίπεδο, τότε μιλάμε για την περίπτωση του ορθογραφικού δανεισμού. Στην αντίθετη περίπτωση, έχουμε μεταφραστικό δάνειο όταν, κυρίως σε λόγια δείγματα, οι άνθρωποι εισάγοντας έναν όρο χρησιμοποιούν το ήδη οικείο γλωσσικό υλικό της μητρικής γλώσσας για να αποδώσουν την καινούργια έννοια. Παράδειγμα αποτελεί η λέξη ουρανοξύστης που προέρχεται από την Αγγλική skyscraper [ουραν(ός) – ο + ξύσ – της <sky (ουρανός) + scraper (το όργανο που ξύνει)]. Μια παραλλαγή

του μεταφραστικού δανείου είναι το ελεύθερο μεταφραστικό δάνειο όταν δεν έχουμε την πιστή μετάφραση του όρου από τη μία γλώσσα στην άλλη (Χαραλαμπίκης, 1991).

Κατά την εισαγωγή μιας λεξικής μονάδας σε μια γλώσσα ως μεταφραστικό δάνειο η απόδοσή της μπορεί να συμπίπτει με μια ήδη υπάρχουσα με διαφορετικό σημασιολογικό περιεχόμενο. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι το συγκεκριμένο σημαίνον να αποκτά μια δεύτερη ερμηνεία. Τότε έχουμε να κάνουμε με το σημασιολογικό δάνειο. Η λέξη ποντίκι <αγγλ. mouse εκτός του ότι αναφέρεται σε κάποιο είδος ζώου έχει αποκτήσει και την έννοια του εξαρτήματος/συσκευής ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Οι παραπάνω όροι σε καμιά περίπτωση δεν αναιρούν ο ένας τον άλλο. Στην περίπτωση του “ποντικιού” ως εξαρτήματος του υπολογιστή όταν χρησιμοποιείται ο όρος “μάους” έχουμε να κάνουμε με ένα άμεσο δάνειο αποτέλεσμα ορθογραφικού δανεισμού. Όταν χρησιμοποιούμε τον όρο “ποντίκι,” έχουμε ένα παράδειγμα μεταφραστικού και σημασιολογικού δανείου.

Προσαρμοσμένα - μη προσαρμοσμένα δάνεια

Ο βαθμός και ο ρυθμός προσαρμογής της δάνειας λέξης εξαρτάται κατά κύριο λόγο από παράγοντες όπως ο χρόνος, η χρήση του όρου, η λαϊκή ή λόγια προέλευσή της, οι φωνολογικές ομοιότητες των δύο γλωσσών (Γ1 και Γ2), καθώς επίσης και η έλλειψη συγκεκριμένων όρων, με σκοπό την κάλυψη των σημασιολογικών αναγκών της δανειστρίας γλώσσας. Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν παρατηρείται η ίδια προσαρμοστικότητα στο φωνολογικό, μορφολογικό ή σημασιολογικό επίπεδο. Γενικά παρατηρείται ότι τα δάνεια λαϊκής προέλευσης προσαρμόζονται πολύ πιο εύκολα από ότι τα λόγια. Ένα δάνειο χαρακτηρίζεται ως προσαρμοσμένο, όταν παρουσιάζει ένα βαθμό ενσωμάτωσης στα γλωσσικά υποσυστήματα (φωνολογία – μορφολογία – σημασιολογία) μιας γλώσσας. Πχ ιδιωματικός, -ή, -ό <αγγλ. idiomatic, ολιστικός, -ή, -ό <αγγλ. holistic. Μη προσαρμοσμένο είναι εκείνο το δάνειο στοιχείο το οποίο κυρίως σε φωνολογικό και μορφολογικό επίπεδο δεν έχει αφομοιωθεί ακόμη από το σύστημα. Π.χ. Έθνικ <αγγλ. ethnic, σούπερ <αγγλ. super.

Επομένως, ένα δάνειο στοιχείο στο μορφολογικό υποσύστημα της Νεοελληνικής μπορεί να παραμείνει άκλιτο όταν ο βαθμός προσαρμογής του είναι πολύ μικρός. Εδώ βρισκόμαστε στο στάδιο της πρωτογενούς προσαρμογής όπου το δάνειο μπορεί να εντάσσεται σε μια λεξική κατηγορία (ρήμα – ουσιαστικό – επίθετο), παραμένει όμως άκλιτο. (πχ. μενού <αγγλ. menu). Από την άλλη, οι προσαρμοσμένες λεξικές μονάδες επιδεικνύουν μια μορφολογική συμμόρφωση και είναι κλιτές λέξεις ανήκοντας στα κλιτικά παραδείγματα της γλώσσας περνώντας στο στάδιο της δευτερογενούς προσαρμογής (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994).

Δηλωτικά – μη δηλωτικά δάνεια

Τα δάνεια χαρακτηρίζονται ως δηλωτικά όταν ο δανεισμός τους έχει προέλθει από την άμεση ανάγκη των ομιλητών να καλύψουν την έλλειψη ενός γλωσσικού συστήματος να αποδώσει τη σχέση σημαίνοντος και σημαϊνόμενου. Κυρίως αφορούν προϊόντα, αντικείμενα και έννοιες που εισάγονται σε μια χώρα και χρειάζεται να τους αποδοθεί όνομα. Πχ. βίντεο <αγγλ. video, βατ <αγγλ. watt. Στην περίπτωση των συνυποδηλωτικών, παρατηρούμε περισσότερο το συναισθηματικό – ψυχολογικό παράγοντα να επιτρέπει το δανεισμό. Πρόκειται για όρους που ενώ ήδη υπάρχουν αντίστοιχοι σε μια γλώσσα, ο ομιλητής χρησιμοποιεί ένα δάνειο λεξικό στοιχείο για υποκειμενικούς λόγους όπως κοινωνικής προβολής και γοήτρου. Πχ. οκέι <αγγλ. Okey (αντί του εντάξει), ριλαξάρω <αγγλ. Relax (αντί του ξεκουράζομαι).

Αντιδάνεια

Ως αντιδάνειο ορίζεται η δάνεια λεξική μονάδα που έχει εισαχθεί στην ελληνική από μια γλώσσα, την οποία με τη σειρά της είχε δανειστεί από τα Ελληνικά σε παλιότερη μορφή της (Παπαναστασίου, 2001). Η λέξη “αμοιβάδα” προέρχεται από το δανεισμό της αγγλικής *amoeba* (πληθ. *amoebas*) που μέσω της λατινικής *amoeba* έχει ως πρόδρομο την “αμοιβή” στα Αρχαία Ελληνικά. Σε αυτή την αλυσίδα δανεισμών παρατηρούμε τον πρώτο και τελευταίο όρο να ανήκουν στην ίδια γλώσσα.

Ένα σημαντικό κομμάτι του κορμού των ελληνικών δανείων από την Αγγλική αποτελούν κυρίως όροι που αναφέρονται σε επιστημονικά θέματα ή θέματα που αφορούν κοινωνιολογικά και φιλοσοφικά ρεύματα. Η κοινή ιδιότητα των παραπάνω έγκειται στο ότι προέρχονται από αντίστοιχες λέξεις της Αρχαίας Ελληνικής ή Λατινικής που πρώτα ως δάνεια διαμορφώθηκαν στην Αγγλική για να επιστρέψουν στη Νεοελληνική. Η λέξη “βιορυθμός” προέρχεται από την Αγγλική “*biorhythm*” που με τη σειρά της προέρχεται από την Αρχαία Ελληνική (βιο- + αρχ. ρυθμός). Οι όροι αυτοί δίνουν την εντύπωση ότι είναι αμιγώς Ελληνικοί, μάλιστα Αρχαίας Ελληνικής προέλευσης, που συνδέονται περισσότερο με το φαινόμενο του εσωτερικού δανεισμού αλλά πρόκειται για καθαρά εξωτερικά και μάλιστα λόγια δάνεια (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1985).

Διεθνισμοί

Ένα ενδιαφέρον κομμάτι του δανεισμού αποτελούν οι διεθνισμοί. Με τον όρο αυτό εννοούμε τις λεξικές μονάδες που τις συναντάμε και σε άλλες γλώσσες. Οι διεθνισμοί είναι οι όροι οι οποίοι είτε εμφανίζονται μαρκαρισμένοι αρνητικά είτε αμαρκάριστοι ως προς την εθνική τους καταγωγή. Παρατηρούμε δε στο σχηματισμό τους να προέρχονται από λέξεις κυρίως της Αρχαίας Ελληνικής και της Λατινικής γλώσσας. Στην Αγγλική μπορεί κανείς να παρατηρήσει πληθώρα τέτοιων όρων που μετέπειτα δανείστηκε η Νεοελληνική. Κυρίως αναφερόμαστε σε λόγια λεξικά στοιχεία τα οποία μορφολογικά είναι παράγωγα ή σύνθετα. Τέτοιου είδους λεξικές μονάδες παρατηρούμε στα δάνεια ουσιαστικά της Ελληνικής από την Αγγλική. Παραδείγματα παράγωγων όρων αποτελεί το επίθετο κυκλωνικός -ή -ό που προέρχεται από το αγγλ. *cyclonic* <*cyclon(e)* (= κυκλών(ας) -ic = -ικός). Η λέξη ανοδικός -ή -ό αποτελεί δάνειο από τον Αγγλικό όρο *anodic* <*anod(e)* (= άνοδ(ος) 2 -ic = -ικός).

Το σώμα του λεξικού υλικού

Στην εργασία αυτή χρησιμοποίησα την ηλεκτρονική μορφή του λεξικού “Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής” που εκδόθηκε το Δεκέμβριο του 1998 από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (<http://ins.web.auth.gr/EISAGOGI.htm>). Από αυτό συγκέντρωσα όλα τα λήμματα που αποτελούσαν δείγματα δανεισμού από την Αγγλική γλώσσα και τα ταξινόμησα σε λεξικές κατηγορίες με τη βοήθεια του Excel. Στη συνέχεια προχώρησα σε επιμέρους ταξινομήσεις ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε κατηγορίας. Έτσι ομαδοποίησα τα ουσιαστικά ως προς τη μορφή του “Λεξικού Λήμματος”, τη θεματολογία, κλίση (κλιτό – άκλιτο), γένος, τα χαρακτηριστικά ±έμψυχο / ±προσαρμοσμένο και την ετυμολογία. Τα επίθετα ομαδοποιήθηκαν ως προς τη μορφή του “Λεξικού Λήμματος”, ± κλιτό, θεματολογία, κατάληξη προδρόμου, κλιτικό επίθημα και ετυμολογία. Τα ρήματα, επιρρήματα, άκλιτα στοιχεία, σύνθετα και επιφωνήματα ταξινομήθηκαν με βάση το “Λεξικό Λήμμα” και την ετυμολογία.

Επόμενο στάδιο της εργασίας ήταν η ανίχνευση των παράγωγων που προκύπτουν από τα δάνεια και η ταξινόμησή τους σε ομάδες σύμφωνα με τις λεξικές κατηγορίες που αυτά ανήκουν. Επίσης τα παράγωγα κάθε κατηγορίας ταξινομήθηκαν σύμφωνα με το κλιτικό επίθημα που φέρουν, με σκοπό την ομαδοποίησή τους και την εξαγωγή συμπερασμάτων για τη κλιτική μορφολογία που φέρουν. Τέλος επιχειρήθηκε ανάλυση και περιγραφή της δημιουργίας συνθέτων, με την προϋπόθεση ένα τουλάχιστο συνθετικό συστατικό να είναι δάνειο από την Αγγλική.

Στην εργασία αυτή, παράλληλα άντλησα πληροφορίες για τον ήδη διαμορφωμένο λεξικό κατάλογο των δανείων από το *Νέον Λεξικόν* (Δημητράκος, 1959), *Παιδεία. Πρότυπο Λεξικό της Νέας Ελληνικής* (Μπουγάς, 1976), *A Greek-English lexicon* (LIDDEL & SCOTT, 1996), “Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας” (Μπαμπινιώτης, 1998), και *Ελληνικό Λεξικό* (Τεγόπουλος-Φυτράκης, 1991).

Δάνεια λεξικά στοιχεία – ανάλυση

Το σύνολο των δανείων λεξικών μονάδων της Ελληνικής από την Αγγλική αναφέρεται α) στις κλιτές λεξικές κατηγορίες των ουσιαστικών, των επιθέτων, των ρημάτων και β) τις άκλιτες των επιφωνημάτων, των επιρρημάτων και μιας ηχομιμητικής λέξης. Τα ουσιαστικά και τα επίθετα περιλαμβάνουν τόσο άκλιτες όσο και κλιτές λεξικές μονάδες. Οι πρώτες βρίσκονται στο στάδιο της πρωτογενούς προσαρμογής, ενώ οι δεύτερες στο στάδιο της δευτερογενούς προσαρμογής. Τα ρήματα έχουν να επιδείξουν, λόγω της φύσης τους, μόνο μορφές που έχουν περάσει στο στάδιο της δευτερογενούς προσαρμογής. Στο δεύτερο στάδιο, το λεξικό στοιχείο εντάσσεται σε ένα κλιτικό παράδειγμα, αποκτά πληθυντικό και εναρμονίζεται με τους κανόνες της συμφωνίας.

Ουσιαστικά

Τα δάνεια από ουσιαστικά είναι η πολυπληθέστερη λεξική κατηγορία στη Νεοελληνική, γιατί παρουσιάζουν σχετική αυτονομία στη γλώσσα σε σχέση με τις άλλες κατηγορίες. Ανάλογα με τη μορφολογική τους κατάσταση, μπορούμε να τα διακρίνουμε σε μονομορφηματικά και πολυμορφηματικά. Η λέξη πουλόβερ αποτελείται από ένα μόρφημα ανεξάρτητα από το γεγονός ότι στην Αγγλική η αντίστοιχη λεξική μονάδα είναι σύνθετη (<αγγλ. pullover). Παρόμοιο παράδειγμα είναι η λέξη ριμέικ <αγγλ. remake ή τζάκποτ <αγγλ. Jackpot. Παρατηρούμε όμως και δάνεια από ουσιαστικά που χαρακτηρίζονται από πολυμορφηματικότητα στην Αγγλική, ενώ στην Ελληνική αποτελούνται από το θέμα και το κλιτικό επίθημα. Τέτοια είναι η λέξη παραψυχολογία (λόγ. <αγγλ. parapsychology < para- = παρα- 1 + psychology = ψυχολογία) και ραδιοτηλέφωνο (λόγ. <αγγλ. radiotelephone < radio- = ραδιο- 1 + telephone = τηλέφωνο)

Ως προς το βαθμό προσαρμογής, υπάρχουν ουσιαστικά που παραμένουν άκλιτα στο στάδιο της πρωτογενούς αυτής διαδικασίας, όπως μίντια <αγγλ. media, μόντεμ <αγγλ. modem, ντραμς <αγγλ. drums πληθ. της λέξης drum ‘τύμπανο’. Το τελευταίο μάλιστα ανήκει στην κατηγορία των δανείων ουσιαστικών που εισάγονται στη Νεοελληνική στον πληθυντικό, όπως χρησιμοποιούνται και στην Αγγλική. Άλλο παρόμοιο παράδειγμα αποτελεί το σεντς <αγγλ. cent, πληθ. cents.

Στα ομώνυμα μορφήματα ανήκουν παραδείγματα δανείων που, όταν εισάγονται στην Ελληνική, εμφανίζουν το ίδιο σημαίνον να χρησιμοποιείται για δύο σημαινόμενα. Τέτοια στοιχεία είναι ο όρος τζαζ που ως ουσιαστικό αναφέρεται στο είδος της μουσικής (τζαζ <αγγλ. jazz) και το επίθετο τζαζ <αγγλ. jazz που αναφέρεται σε ένα πρόσωπο που ζει στο δικό του κόσμο με μια ιδιαίτερη συμπεριφορά που αποκλίνει από την κοινωνικά παραδεκτή. Επίσης η λέξη τζιν (<αγγλ. jean) που σημαίνει το συγκεκριμένο είδος παντελονιού, αλλά και το ανθεκτικό ύφασμα για φούστες και παντελόνια, ενώ ο όρος τζιν <αγγλ. jin (με διαφορετική ορθογραφία στην Αγγλική) σημαίνει είδος οιοπνευματώδους ποτού που γίνεται με απόσταξη δημητριακών.

Σχετικά με την κλίση, παρατηρούμε ότι από το σώμα των λημμάτων που εξετάστηκαν, μια ομάδα ουσιαστικών παραμένουν άκλιτα και συνεπώς δεν έχουν ενταχθεί στο μορφολογικό σύστημα της Νεοελληνικής. Το γεγονός αυτό μπορεί να σημαίνει ότι βρίσκονται στο στάδιο της πρωτογενούς προσαρμογής και έχουν ενταχθεί μόνο σε μια λεξική κατηγορία. (π.χ. βίντεο <αγγλ. video, γιοτ <αγγλ. yacht, ηλεκτροσόκ <αγγλ. electroshock). Έχουν καταγραφεί ουσιαστικά που εμφανίζουν στη Νεοελληνική δύο τύπους, ο ένας άκλιτος και ο δεύτερος να συμφωνεί με το κλιτικό παράδειγμα της Αγγλικής (μπαρ και μπαρς <αγγλ. bar, φιλμ και φιλμς <αγγλ. film). Τέλος, εμφανίζονται και τα πλήρως προσαρμοσμένα ουσιαστικά στο κλιτικό σύστημα της Νεοελληνικής αποδίδοντας έτσι τα χαρακτηριστικά του γένους, αριθμού και πτώσης (φρικιό το <αγγλ. freak, φαλλοκράτης ο <αγγλ. phallocrat).

Χαρακτηριστικό είναι το φαινόμενο νεολογισμών που ναι μεν αποτελούν δάνεια στοιχεία, αλλά η επίδραση της Αρχαίας Ελληνικής στο σχηματισμό των προδρόμων των συγκεκριμένων νεολογισμών ήταν καθοριστική. Στην Ελληνική προσαρμόζονται σε τέτοιο βαθμό, που περισσότερο μοιάζουν ως αμιγώς Ελληνικής προέλευσης λεξικές μονάδες παρά δάνεια στοιχεία. Αφορούν κυρίως όρους σχετικούς με διάφορους επιστημονικούς κλάδους, την ιατρική, την τεχνολογία ή έννοιες με κοινωνικό και φιλοσοφικό περιεχόμενο. Παραδείγματα τέτοιων δανείων όρων είναι: τηλέφωνο <αγγλ. telephone, ραδιοτηλεσκόπιο <αγγλ. radio telescope, εξωκάρπιο <αγγλ. exocarpe.

Τα γένη των ουσιαστικών

Αναφορικά με την κλίση των ουσιαστικών, συμπεραίνουμε ότι υπάρχουν δάνεια και στα τρία γένη. Εκτός από αυτά που παραμένουν άκλιτα, συναντάμε και ουσιαστικά που έχουν περάσει στο στάδιο της δευτερογενούς προσαρμογής, ακολουθώντας τα κλιτικά παραδείγματα των καθαρά Νεοελληνικών λεξικών μονάδων. Παρακάτω, παραθέτω παραδείγματα κλιτών λεξικών δανείων της Ελληνικής από την Αγγλική ανά κλιτική τάξη με βάση τα εξής κριτήρια: α) τη συστηματικότητα που παρατηρείται στην εμφάνιση των θεματικών αλλομορφών και β) “τη μορφή του συνόλου των κλιτικών επιθημάτων που συνδέονται με αυτά” (Ράλλη, 2005· Ράλλη, 2007). Παρατηρούμε όμως ότι στην πλειοψηφία τα δάνεια ουδέτερα ουσιαστικά παραμένουν άκλιτα.

Κατά το στάδιο της πρωτογενούς προσαρμογής, όταν ένα ουσιαστικό εντάσσεται σε μια γραμματική κατηγορία, αποκτά γένος (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994). Στη συνέχεια, κατά το δεύτερο στάδιο γίνεται κλιτό στοιχείο και εντάσσεται σε κλιτικό παράδειγμα. Έτσι παρατηρούμε:

1. Τα [+έμψυχα] [+προσαρμοσμένα] ουσιαστικά φέρουν συνήθως το αρσενικό ή θηλυκό γένος και σπάνια το ουδέτερο. Τα γένη που αποκτούν στην ελληνική έχουν να κάνουν άμεσα με το φύλο του σημαινόμενου στοιχείου, δηλαδή υπάρχει άμεση σχέση του φυσικού

με το γραμματικό γένος. Π.χ. μεθοδιστής ο <αγγλ. methodist (αρσενικό) - σεξολόγος η <αγγλ. sexologist (θηλυκό) – αλλά φρικιό το <αγγλ. freak (ουδέτερο)

2. Τα [+έμφυχα] [-προσαρμοσμένα] ουσιαστικά φέρουν και τα τρία γένη και υπάρχει άμεση σχέση με το φύλο του σημασιόμενου στοιχείου στην Αγγλική. Π.χ. καμεραμάν ο <αγγλ. cameraman (αρσενικό), μπιζνεσγούμαν η <αγγλ. businesswoman (θηλυκό), πόιντερ το <αγγλ. pointer (ουδέτερο).

3. Τα [-έμφυχα] [+προσαρμοσμένα] ουσιαστικά φαίνονται να μοιράζονται ανάμεσα στα τρία γένη. Επομένως, έχουμε λεξικές μονάδες που είναι: (αρσενικά) εβονίτης ο <αγγλ. ebonite, βιορυθμός ο <αγγλ. biorhythm, (θηλυκά) αντιβίωση η <αγγλ. antibiotics, δισκέτα η <αγγλ. diskette και (ουδέτερα) ακρώνυμο το <αγγλ. acronym, λέξημα το <αγγλ. lexeme.

4. Τα [-έμφυχα] [-προσαρμοσμένα] ουσιαστικά συνήθως είναι ουδετέρου γένους. Π.χ. βόλεϊ το <αγγλ. volleyball, γουέστερν το <αγγλ. western. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που [-έμφυχα] ουσιαστικά λόγω κάποιων παραμέτρων, κυρίως κοινωνιολογικών, φέρουν διαφορετικό από το ουδέτερο γένος. Θηλυκά είναι όροι όπως: κόκα κόλα η <αγγλ. Coca-cola, ρέγκε η αγγλ. reggae, ενώ συναντάμε και αρσενικά του τύπου: κομπιούτερ ο <αγγλ. computer, σπούτνικ ο <αγγλ. sputnik.

Τα άκλιτα ουσιαστικά

Για την κατηγορία των άκλιτων ουσιαστικών μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

1. Μερικά ουσιαστικά διατηρούν τον ίδιο τύπο στον ενικό και πληθυντικό αριθμό: το μπλέντερ - τα μπλέντερ (<αγγλ. blender-blenders) ή σχηματίζουν πληθυντικό κατ' αναλογία με τον Αγγλικό όρο. Πχ. το/τα βιντεοκλίπ ή τα βιντεοκλιπς <αγγλ. video clip / video clips.

2. Υπάρχουν στην ίδια κατηγορία ουσιαστικά που χρησιμοποιούνται μόνο στον πληθυντικό αριθμό όπως μίντια τα <αγγλ. media, ντραμς τα & (σπάν.) ντραμς η <αγγλ. drums.

3. Ουσιαστικά που στη Γ2 είναι πάντα πληθυντικός (shorts=κοντό παντελόني) στα Ελληνικά χρησιμοποιούνται ως "σορτς" με την έννοια, τόσο του ενικού όσο και του πληθυντικού. Αντίθετα, ουσιαστικά που στην Αγγλική βρίσκονται πάντα στον ενικό αριθμό, στη Νεοελληνική χρησιμοποιούνται με τη σημασία του πληθυντικού, κατ' αναλογία με παρόμοια λέξη που υπάρχει ήδη στο λεξιλόγιο του ομιλητή της. Π.χ. μπίζνες οι <αγγλ. business (εν.) πληθ. κατά το δουλειές.

4. Ουσιαστικά που στην Αγγλική τους μορφή αποτελούν χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα (video clip - video club), στην Ελληνική χρησιμοποιούνται ως ένας όρος (βιντεοκλίπ, βιντεοκλάμπ).

5. Αντίθετα με το προηγούμενο παράδειγμα, σύνθετες λέξεις της Αγγλικής παίρνουν στη Νεοελληνική τη μορφή του χαλαρού πολυλεκτικού σύνθετου, χωρίς όμως η κάθε λέξη ατομικά να χρησιμοποιείται στη Γ1 ως αυτόνομο δάνειο. Π.χ. γουίντ σέρφινγκ το <αγγλ. windsurfing, γκρέιπ φρουτ το <αγγλ. grapefruit.

6. Στην περίπτωση όπως αυτή του βόλεϊ το & βόλεϊ μπολ <αγγλ. volleyball, έχουμε τη χρήση του δανείου ως όλο όπως χρησιμοποιείται στην Αγγλική ή την αποβολή του ενός όρου του συνθέτου. Πχ. μπάσκετ το <basketball.

7. Ουσιαστικά που στην Αγγλική (Γ2) εμφανίζουν ενικό και πληθυντικό αριθμό, στην Ελληνική διατηρούν τους κατ' αναλογία τύπους για να αναφερθούν είτε στον ενικό είτε στον πληθυντικό πχ. κόμικς το/τα & κόμικ το/τα αγγλ. comic & πληθ. comics.

8. Συγκεκριμένα προϊόντα ως σημαίνοντα αποκτούν περιεχόμενο και αποδίδονται σε μια σειρά ομοειδών προϊόντων από το σήμα κατατεθέν ενός από αυτά τα αντικείμενα. Πχ

μπλακ εν ντέκερ το <αγγλ. Black and Decker σήμα κατατεθέν, ελάνκα το <αγγλ. Helanca σήμα κατατεθέν.

Τα κλιτά ουσιαστικά

Τα κλιτά ουσιαστικά μπορούν να καταταχθούν στις παρακάτω κλιτικές, τάξεις όπως αυτές ορίζονται από τη Ράλλη (2005).

- 1η Κλιτική Τάξη - (Αρσενικά/Θηλυκά - χωρίς αλλομορφική ποικιλία στο θέμα): ανδρολόγος ο – δαρβινισμός ο – γεροντολόγος η
- 2η Κλιτική τάξη – (Αρσενικά - ίδια αλλομορφική ποικιλία & κλιτικά επιθήματα (-ς, -∅, -ες, -ων): ανθρακίτης ο, – βόας ο
- 3η Κλιτική τάξη – (Θηλυκά - ίδια αλλομορφική ποικιλία & κλιτικά επιθήματα (-∅, -ς, -ες, -ων) : αναισθησιολογία η, αντιφεμνίστρια η
- 4η Κλιτική τάξη – (Θηλυκά – αρχαιοπρεπή με ποικιλία στη γενική –ης ή –έως): αντιβίωση η, βιοσύνθεση η
- 5η Κλιτική τάξη – (Ουδέτερα σε -ο – Χωρίς αλλομορφία): δολάριο το - εξωκάρπιο το
- 6η Κλιτική τάξη – (Ουδέτερα σε -ι – Χωρίς αλλομορφία): μπλόκι το, τζιμάνι το
- 7η Κλιτική τάξη – (Ουδέτερα σε –ος αρχαιοπρεπή): βένθος το
- 8η Κλιτική τάξη – (Ουδέτερα με συστηματική θεματική αλλομορφία): λέξημα το, πολύλημα το

Παραγωγή

Από τα δάνεια ουσιαστικά έχουμε την παραγωγή ουσιαστικών, επιθέτων, ρημάτων και επιρρημάτων.

A. Επιθήματα ουσιαστικών από ουσιαστικά

1. –άκιας: κομπουτερ-άκιας <κομπιούτερ
2. –ας: κομπουτερ-άς <κομπιούτερ (επαγγελματικό επίθημα)
3. –ακι: κομπιουτερ-άκι <κομπιούτερ, μπαρ-άκι <μπαρ (υποκοριστικό επίθημα)
4. –ης: λινοτύπ-ης <λινοτυπ-ία
5. –αρα: ματσ-άρα <ματς (μεγεθυντικό επίθημα)
6. –ουλης/- ούλα: μπεμπ-ούλης <μπέμπ-ης/μπεμπ-ούλα <μπέμπ-α
7. –ερης: μπουλντοζ-έρης <μπουλντόζα (επαγγελματικό επίθημα)
8. –ουχος: νταμπλούχος <νταμπλ
9. –ος ντόκ-ος <ντοκ, παραψυχολόγ-ος <παραψυχολογ-ία
10. –ίστας/-ιστρια: ντραμ-ίστας <ντράμς, πεντικιουρ-ίστας/πεντικιουρ-ίστρια <πεντικιούρ

B. Επιθήματα επιθέτων από ουσιαστικά

Η πλειοψηφία των παράγωγων επιθέτων των δάνειων ουσιαστικών σχηματίζεται με το επίθημα –ικ(ος) – τονισμένο ή άτονο.

1. –ικος: αλλομορφ-ικ(ός –ή –ό) <αλλόμορφ-ο, κομπλεξ-ικ(ός, -ή, -ό) <κόμπλεξ
2. –ενιος: αλουμιν-ένι(ος, -α, -ο) <αλουμίν-ιο
3. –ης/-ίσσα: αρχαιολάτρ-ης/αρχαιολάτρ-ισσα <αρχαιολατρία
4. –ίστικος: δρακουλ-ίστικ-ος <δράκουλ-ας
5. –ικος: καουμπό –ικ(ος, η, -ο) <καουμπό-ης (άτονο επίθημα)
6. –ικός: λινοτυπ-ικ(ός –ή –ό) <λινοτυπ-ία (τονισμένο επίθημα)
7. –ακός: κολεγι-ακ(ός, ή, ό) <κολέγι-ο

8. –ούχος: κορτιζον-ούχ(ος, -α, -ο) <κορτιζόν-η
9. –άτος: σουινγκ-άτος <σουίνγκ

Γ. Επιθήματα ρημάτων από ουσιαστικά

Τα περισσότερα ρηματικά παραγόμενα φέρουν το επίθημα –αρω.

1. –αρω: σκορ-άρω <σκορ, στρεσ-άρω <στρες
2. –ω: τηλετυπ-ώ <τηλέτυπ-ο, τηλεφων-ώ <τελέφων-ο

Επίθετα

Τα επίθετα είναι αριθμητικά λιγότερα από τα ουσιαστικά αφού δεν παρουσιάζουν την αυτονομία των ουσιαστικών. Μορφολογικά, τα δάνεια επίθετα της Ελληνικής από την Αγγλική μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο γενικές κατηγορίες σε σχέση με το βαθμό προσαρμογής τους στο μορφολογικό υποσύστημα της γλώσσας. Εμφανίζονται ως άκλιτα δάνεια, αλλά και ως εκείνα που έχουν αφομοιωθεί από τη γραμματική των επιθέτων και είναι κλιτά. Από την άλλη, και οι δύο κατηγορίες εμφανίζονται σε μεγάλο βαθμό να είναι κωδικοποιημένα λεξικά στοιχεία. Τα άκλιτα δάνεια επίθετα δεν τηρούν την προϋπόθεση της συμφωνίας του γένους, αριθμού και πτώσης, πράγμα που απαραίτητα ισχύει για τα προσαρμοσμένα στο μορφολογικό επίπεδο της Νεοελληνικής. Έτσι, σε ανάλογες ονοματικές φράσεις, έχουμε περιπτώσεις συμφωνίας όπως: ένας χολιγουντιανός τύπος, ο υδρολογικός χάρτης, ενώ ένα σούπερ αυτοκίνητο.

Κλίση επιθέτων

Στο στάδιο της πρωτογενούς μορφολογικής προσαρμογής, τα επίθετα παραμένουν άκλιτα και δεν εμφανίζουν την προβλεπόμενη από την ελληνική γραμματική συμφωνία γένους, αριθμού και πτώσης. πχ. γιούνισεξ <αγγλ. unisex, σούπερ <αγγλ. super, χακί <αγγλ. khaki. Όμως η πλειοψηφία των δάνειων επιθέτων είναι προσαρμοσμένα στο Ελληνικό μορφολογικό σύστημα και πιο συγκεκριμένα σχηματίζουν τα τρία γένη και ακολουθούν τα κλιτικά παραδείγματα των υπόλοιπων επιθέτων του. Τα αρσενικά ακολουθούν την πρώτη κλιτική τάξη (καλός – ωραίος), τα θηλυκά κλίνονται σύμφωνα με την τρίτη κλιτική τάξη (καλή – ωραία) και τα ουδέτερα σύμφωνα με την πέμπτη (καλό – ωραίο) (Ράλλη, 2005). Τα περισσότερα προέρχονται από αρχαία ελληνικά θέματα που δανείστηκε κυρίως η επιστήμη και η τεχνολογία για την ονομασία στοιχείων που αφορούσαν το αντικείμενο του κάθε κλάδου. Η Ελληνική γλώσσα με τη σειρά της, δανείζεται και προσαρμόζει στην ελληνική γραμματική τους περισσότερους από αυτούς τους όρους.

Παράγωγα επιθέτων

Από τα δάνεια επίθετα έχουμε την παραγωγή επιθέτων, ουσιαστικών, ρημάτων και επιρρημάτων. Το επίθημα μπορεί να τονίζεται ή να είναι άτονο.

Α. Επιθήματα επιθέτων από επίθετα

1. -ικ(ος): αγγλικαν-ικ(ός,-ή,-ό) <αγγλικαν-(ός, -ή, -ό), νέγρ-ικ(ος, -η, -ο) <νέγρ-(ος, -α)

Β. Επιθήματα ουσιαστικών από επίθετα

1. -ισμ(ος): ιδιωματ-ισμ-ός <ιδιωματ – ικ-(ός -ή -ό), σνομπ –ισμ-ός <σνομπ
2. -ία: ομοιοθερμ-ία <ομοιόθερμ-(ος -η -ο)
3. -αρία: σνομπ-αρία <σνομπ

4. -ης/-ρια: πατερναλιστ-ής /πατερναλίστ-ρια <πατερναλιστ-ικ- (ός -ή -ό)
5. -οτητα: σπασμωδικότητα <σπασμωδικ-(ός -ή -ό)

Γ. Επιθήματα ρημάτων από επίθετα

1. -αρω φουλάρω <φουλ, σνομπ <σνομπάρω

Δ. Επιθήματα επιρρημάτων από επίθετα.

Ορισμένα επιρρήματα σχηματίζουν διπλούς τύπους με δύο επιθήματα (-α, -ως)

1. -ά: εθνοκεντρικ-ά <εθνοκεντρικ- (ός -ή -ό), ορμονικ-ά <ορμονικ- (ός -ή -ό)
2. -ως: παρενθετικ-ά/παρενθετικ-ώς <παρενθετικ-(ός -ή -ό), σπασμωδικ- ά /σπασμωδικ -ώς <σπασμωδικ- (ός -ή -ό)

Ρήματα

Και στα ρήματα δεν διακρίνεται κάποια ιδιαίτερη δυσκολία στο δανεισμό, αρκεί οι δάνειες αυτές λεξικές μονάδες να προσαρμοστούν στο μορφολογικό σύστημα της Ελληνικής, αποκτώντας κάποιο ρηματικό επίθημα. Και τούτο είναι σημαντικό μιας και στη Νεοελληνική το ρήμα θα πρέπει μορφολογικά να εκφράζει τα χαρακτηριστικά του αριθμού, του προσώπου και της ρηματικής όψης.

- Το συνηθέστερο δάνειο ρηματικό επίθημα των δανείων της Ελληνικής είναι το -άρω. Πχ σπιντάρω <αγγλ. speed `ταχύτητα`, σερφάρω <αγγλ. surf , ριλαξάρω ή ρελαξάρω <αγγλ. relax
- Παρατηρήθηκε το ρήμα ραδιοτηλεγραφώ που προέρχεται από το αγγλικό radiotelegraph με την προσθήκη του επιθήματος -ω
- Μια τρίτη κατηγορία δανείων ρημάτων είναι εκείνη, κατά την οποία το Αγγλικό ρήμα σχηματίζεται από βάση ουσιαστικό και το ρηματικό επίθημα -ize. Στην Ελληνική, το επίθημα -ize μεταφέρεται ως -ίζω. Πχ. αλφαβητίζω <αγγλ. alphabetize <alphabet <αρχ. αλφάβητ(ος) -ize = -ίζω, υπνωτίζω <αγγλ. hypnotize (ή μέσω του γαλλ. hypnotiser) <αρχ. υπνωτ(ικός) -ize = -ίζω. Επομένως εδώ το -ίζω δεν αποτελεί επίθημα της Νεοελληνικής.

Ρηματική Κλίση Των Δανείων Ρημάτων

Στην ανάλυση της ρηματικής κλίσης ακολούθησα μια προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη τη “μορφοματική υπόσταση των κλιτικών προσφυσμάτων” όπως αυτά συνδυάζονται με το θέμα και συνοψίζεται στο σχήμα [[θέμα] Κλιτικό Επίθημα] (Ράλλη, 2005). Σύμφωνα με αυτό το πρότυπο, τα ρήματα θεωρούνται δομικοί τύποι που αποτελούνται πάντα από ένα θέμα (ρηματικό), μονομορφηματικό ή πολύπλοκο, και ένα κλιτικό επίθημα για να εκφράσει τον αριθμό και το πρόσωπο. Ο παραπάνω τύπος μπορεί να διαφοροποιηθεί ως εξής [[θέμα] Κλιτικό Επίθημα] Κλιτικό Επίθημα] όταν στο θέμα και πριν το κλιτικό επίθημα του χρόνου/προσώπου προστίθεται το επίθημα που εκφράζει την όψη όταν αυτή πραγματώνεται στο ρήμα. Τα ρήματα μπορούν να ταξινομηθούν στις παρακάτω κλιτικές τάξεις:

- Τα ρήματα με το ρηματικό επίθημα -ω ανήκουν κλιτικά στη 2η κλιτική τάξη και πιο συγκεκριμένα στην υποκατηγορία ΚΤ2β (Ράλλη,2005) (ραδιοτηλεγραφώ <αγγλ. radiotelegraph). Τα ρήματα αυτά κλίνονται σύμφωνα με τα θεωρώ, φιλοσοφώ ή διαιρώ που φαίνεται να προέρχονται από τα ρήματα της δεύτερης συζυγίας των συνηρημένων ρημάτων

της Αρχαίας Ελληνικής. Χαρακτηριστικό αυτής της υποκατηγορίας είναι ότι διατηρούν κάποια χαρακτηριστικά αρχαϊζουσας κλίσης και γενικά παρουσιάζουν έλλειψη του αλλόμορφου Χ(α) που είναι χαρακτηριστικό της κύριας δεύτερης κλιτικής τάξης των ρημάτων. Πχ. αγαπ(ά)-ω.

- Τα ρήματα με το ρηματικό επίθημα –άρω ανήκουν κλιτικά στην 1η κλιτική τάξη. (σκανάρω <αγγλ. scan -άρω, τσεκάρω <αγγλ. check, ριλαξάρω <αγγλ. relax -άρω). Στον παρατατικό παρατηρούμε την εμφάνιση δύο τύπων σκανάριζα και σκάναρα ενώ στον αόριστο το ίδιο ρήμα εμφανίζει τους τύπους σκάναρα και σκανάρησα, που μπορούν να θεωρηθούν ως ελεύθερες ποικιλίες λόγω κυρίως διαλεκτικών αποκλίσεων στη χρήση αλλά και στην εξέλιξη της γλώσσας.
- Τα ρήματα με το ρηματικό επίθημα –ίζω ανήκουν κλιτικά και αυτά στην 1η κλιτική τάξη. (αλφαβητίζω <αγγλ. alphabetize, υπνωτίζω <αγγλ. hypnotize).

Το επίθημα -άρω

Η συχνή χρήση του επιθήματος –άρω στην ελληνική το έχει μετατρέψει σε νεοελληνικό επίθημα που χρησιμοποιείται στην παραγωγή και άλλων ρημάτων. Ως βάση λαμβάνεται:

- ένα ουσιαστικό. Πχ. ζουμάρω (ζουμ το <αγγλ. zoom), κομπλεξάρω (κόμπλεξ το <αγγλ. complex), σκοράρω (σκορ το <αγγλ. score). Το επίθημα αυτό παρουσιάζεται ιδιαίτερα παραγωγικό με τα άκλιτα δάνεια ουσιαστικά, ίσως γιατί αυτά δεν έχουν πλήρως προσαρμοστεί στην Ελληνική μορφολογία.
- ένα επίθετο. Η χρήση του επιθέτου ως βάση παραγωγής ενός ρήματος είναι μικρότερη. Π.χ. σνομπάρω (σνομπ <αγγλ. snob), φουλάρω (φουλ <αγγλ. full). Και στην περίπτωση των επιθέτων το ρηματικό επίθημα –άρω είναι ιδιαίτερα παραγωγικό με τα επίθετα που βρίσκονται στο στάδιο πρωτογενούς προσαρμογής.
- ένα ρήμα της αγγλικής. Η κωδικοποίηση του επιθήματος –άρω στη Νεοελληνική μπορεί να διαπιστωθεί και από το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται αμιγώς αγγλικής προέλευσης ρήματα για την παραγωγή αντίστοιχων Ελληνικών. Πχ. Το ρήμα manage (= κατορθώνω–διευθύνω) δεν έχει εισαχθεί ως δάνειο, αλλά έχει σχηματιστεί το αντίστοιχο του διευθύνω με λαϊκή χροιά, “μανατζάρω”.

Παράγωγα ρημάτων

Από τα δάνεια ρήματα έχουμε την παραγωγή επιθέτων και ουσιαστικών, σε περιορισμένο όμως αριθμό και όχι σε όλα τα ρήματα.

A. Τα επιθήματα που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των ουσιαστικών είναι:

1. –μα: Είναι το επίθημα που παρατηρείται στην παραγωγή ουσιαστικού από τα ρήματα σε –άρω: τσεκάρω-μα <τσεκάρ-ω (αλλόμορφο τσεκάρω), σκανάρω-μα <σκανάρ-ω (αλλόμορφο σκανάρω), ραδιοτηλεγράφη-μα <ραδιοτηλεγραφ-ώ (αλλόμορφο ραδιοτηλεγράφη)
2. –τή(ς): ραδιοτηλεγραφή-τής <ραδιοτηλεγραφ-ώ (αλλόμορφο ραδιοτηλεγράφη)

B. Τα επιθήματα που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή των επιθέτων είναι:

1. –τ(ός): σπινταρισ-τ-ός, -ή, -ό <σπιντάρω (αλλόμορφο σπιντάρω)

Άκλιτες λεξιλογικές μονάδες και επιφωνήματα

Οι άκλιτες λεξιλογικές μονάδες και τα επιφωνήματα (ουάου, ούρα, οκέι) εισάγονται στην Ελληνική γλώσσα κυρίως για υφολογικούς λόγους. (Αναστασιάδη–Συμεωνίδη, 1994). Το λεξικό στοιχείο “σνιφ” χρησιμοποιείται στην Ελληνική ως ηχομιμητικός όρος για να αποδώσουμε τον ήχο που δημιουργείται από το ρούφηγμα της μύτης όταν εισπνέουμε μια ουσία (αρνητική υποδήλωση) ή όταν κάποιος κλαίει. Από αυτή τη λέξη παράγεται το ρήμα “σνιφ-άρω” και στη συνέχεια έχουμε την παραγωγή του ουσιαστικού “σνιφάρ-ισμα”. Τέτοιου είδους λεξικές μονάδες σπανίζουν στο λεξιλόγιο της Γ1 από τη στιγμή που από πραγματολογική, ψυχολογική, αλλά και κοινωνιολογική άποψη δεν είναι εύκολο να εισαχθούν στο λεξιλόγιο της Γ1. Η δυσκολία αυτή έχει να κάνει και με τη δυνατότητα προσαρμογής παρόμοιων δάνειων λέξεων στο μορφολογικό κυρίως επίπεδο της γλώσσας.

Επιθήματα

Τα επιθήματα πρέπει κατά το δανεισμό τους να παρουσιάζουν συχνή χρήση σε δάνειες λέξεις, ώστε η χρήση τους να απλωθεί και στο γενικότερο λεξιλόγιο της Ελληνικής. Τότε μόνο μπορούμε να μιλάμε για την προσαρμογή τους σε μια γλώσσα και το χαρακτηρισμό τους ως παραγωγικά στοιχεία. πχ. το ρηματικό επίθημα –αρω.

Επιρρήματα

Τα δάνεια επιρρήματα που αναφέρονται στο λεξιλογικό υλικό είναι ελάχιστα. Η Νεοελληνική χρησιμοποιεί μικρό αριθμό τέτοιων δανείων για πολλούς λόγους ανάμεσα στους οποίους μπορούμε να αναφέρουμε τη δυσκολία προσαρμογής τους στα ελληνικά μορφολογικά δεδομένα και την επίδραση των πραγματολογικών, κοινωνιολογικών και ψυχικών παραγόντων. Η φανερή αυτή έλλειψη δανείων επιρρημάτων επαρκώς αντισταθμίζεται από την παραγωγή επιρρημάτων από άλλες δάνειες λεξικές μονάδες ή το ήδη πλούσιο λεξικό υλικό της Ελληνικής που προϋπήρχε ως βάση. Έτσι τα μοναδικά επιρρήματα που καταγράφηκαν είναι:

1. τσιφ: [λόγ. <αγγλ. CIF αρκτικόλ. c(ost), i(nsurance and) f(reight) έξοδα, ασφάλιση και μεταφορά]
2. φίφτι φίφτι: [λόγ. <αγγλ. fifty-fifty]
3. άουτ: [αγγλ. out]

Δανεισμός και σύνθεση

Η σύνθεση ως μια άκρως παραγωγική διαδικασία και στη Νεοελληνική έχει άμεση σχέση με τα δάνεια από την Αγγλική. Υποδηλώνει, αλλά συνάμα μας καταδεικνύει το βαθμό ενσωμάτωσης και κωδικοποίησης των δανείων λεξικών μονάδων στα υποσυστήματα μιας γλώσσας. Αποτελεί ένα φαινόμενο, σύμφωνα με το οποίο πολύπλοκα μορφολογικά σχήματα δημιουργούνται από δύο τουλάχιστον θέματα (Ράλλη, 2005) και (Ξυδόπουλος, 2008).

Τα σύνθετα ως λέξεις

Στην υποενότητα αυτή αναλύονται κάποιες βασικές έννοιες που διέπουν τη σύνθεση και έχουν εφαρμογή στη δημιουργία λεξικών δομών στις οποίες τουλάχιστον το ένα θέμα είναι δάνειο από την Αγγλική.

- Τα σύνθετα αποτελούν “φωνολογικές λέξεις” αφού φέρουν ένα τόνο. Στη λέξη “κλωνοποιώ” <κλων-ο-ποιώ ο τόνος συμπίπτει με το δεύτερο συστατικό. Στο επίθετο “μπαρόβιος” <μπαρ-ο-βίος ο τόνος είναι σε διαφορετική θέση από ότι σε κάθε συνθετικό ξεχωριστά.
- Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό που διατηρούν τα σύνθετα που εξετάζουμε είναι η σημασιολογική αδιαφάνεια. Έχουμε σύνθετα που η έννοιά τους προκύπτει από τον συγκερασμό των επιμέρους σημασιών των συνθετικών τους, όπως στην περίπτωση του “κολεγιόπαιδο” (μαθητής του κολεγίου). Στην ίδια όμως λέξη μπορεί να αποδοθεί και η έννοια του “καλομαθημένου παιδιού,” που αποδεικνύει ότι το σύνθετο σημασιολογικά απέχει από τις επιμέρους σημασίες.
- Και στις περιπτώσεις που υπεισέρχεται η σύνθεση με τη χρήση δάνειων στοιχείων παρατηρούμε ότι στο προϊόν της διαδικασίας μπορεί να μην εμφανίζονται ολόκληρες οι λέξεις που ενώθηκαν, αλλά τα θέματά τους.
πχ. ψευτοπέναλτι <ψευτ-πέναλτι (ψεύτικο πέναλτι)
πετροβάμβακας < πετρο-βάμβακας (βαμβάκι προϊόν πετρελαίου)
- Η παρουσία του δείκτη σύνδεσης πιστοποιεί το ρόλο του στη συνοχή των επιμέρους μερών ενός συνθέτου. Και εδώ το φωνήεν –ο- χρησιμοποιείται ανάμεσα στα δύο συνθετικά, αλλά δεν έχει σε καμιά περίπτωση να κάνει με το κλιτικό –ο κάποιων λέξεων αυτών (Ράλλη, 2007).
πχ. κλωνοποίηση <κλων –ο-ποίηση
- Στη Νεοελληνική μπορούν να υπάρξουν “ψευδοσύνθετα” με τη χρήση των στοιχείων όπως μικρο-, νεο-, παλαιο-, ψευδο-, θεο- και ψιλο-. (Ράλλη, 2005). Τα στοιχεία αυτά βρίσκονται στη διαδικασία της γραμματικοποίησης, άρα μπορούν να θεωρηθούν ως συμφήματα και οι παρακάτω λέξεις δεν είναι ακριβή παραδείγματα συνθέτων. Η παρουσία επομένως του –ο δεν θεωρείται δείκτης σύνθεσης αλλά μέρος του πρώτου συνθετικού.
πχ. παλιοβίντεο
παλιομοτέλ
- Στις σύνθετες λέξεις όπως παλιοβίντεο και κλωνοποίηση, τα επιμέρους συστατικά φαίνονται να βρίσκονται σε σχέση υπόταξης, δηλαδή μια σχέση που υφίσταται ανάμεσα σε ένα συστατικό που προσδιορίζει κάποιο άλλο (προσδιοριζόμενο). Στη Νεοελληνική βλέπουμε και στο επίπεδο του δανεισμού τουλάχιστον το πρώτο μέρος του συνθέτου να είναι θέμα και όχι ολοκληρωμένη λέξη, παράλληλα με την εμφάνιση του “δείκτη σύνθεσης”. Σε τέτοιες σχέσεις υπόταξης, η θέση της κεφαλής της δομής τοποθετείται αυστηρά στα δεξιά, δηλαδή ακολουθεί πάντα το στοιχείο που προσδιορίζει τη βάση.
- Στις περιπτώσεις σύνθετων όπως το “παλιοπικάπ” η παραγόμενη, μετά τη σύνθεση, λέξη παραμένει άκλιτο ουσιαστικό όπως και η κεφαλή “πικάπ”. Τέτοιες δομές θα μπορούσαν να θεωρηθούν του τύπου [Θέμα Λέξη], αφού το δεύτερο συνθετικό είναι άκλιτος δάνειος τύπος. Αποτελεί δε “φωνολογική λέξη” και ο τόνος διατηρείται στην ίδια συλλαβή με αυτή, όταν χρησιμοποιείται στο λόγο ως ανεξάρτητη. Το ίδιο ισχύει και με τις λέξεις “κλωνοποιώ” αλλά και “κλωνοποίηση”. Η δεύτερη μάλιστα αποτελεί σύνθετο με το δεύτερο συνθετικό να είναι παράγωγο. Το ότι ο τόνος της λέξης παραμένει στο δεύτερο συνθετικό, είναι ένα επιπλέον στοιχείο ότι η δομή του συνθέτου είναι [Θέμα Λέξη] και όχι [Θέμα Θέμα]. Η δεύτερη δομή θα απαιτούσε μετακίνηση του τόνου στην τρίτη από το τέλος συλλαβή προσμετρώντας και τη συλλαβή του κλιτικού επιθήματος.

Η σύνθεση με βάση δάνειες λέξεις φαίνεται αρκετά δύσκολη λόγω πολλών παραγόντων. Ο βαθμός προσαρμοστικότητας του δανείου σαφώς επηρεάζει τη διαδικασία ένωσης δύο λέξεων ή θεμάτων. Επίσης, όπως παρατηρούμε από το λεξικό σώμα που χρησιμοποιήθηκε

στην εργασία αυτή, μεγάλος αριθμός λεξικών μονάδων έχουν μια μορφή “σύνθετης λέξης” στη Γ2 (πολυμορφηματικές). Κατά τη διαδικασία του δανεισμού και της προσαρμογής τους στη γραμματική της Νεοελληνικής τα περισσότερα δάνεια παρουσιάζουν μια διφυή δομή που είναι χαρακτηριστικό όλων των ελληνικών σύνθετων. Πολλές από αυτές προέρχονται προγενέστερα από ήδη σύνθετα δάνεια της Αρχαίας Ελληνικής ή της Λατινικής και επομένως η περαιτέρω σύνθεση είναι πολύ δύσκολη. Φαίνεται δηλαδή η γλώσσα να αντιμετωπίζει δάνειες λέξεις όπως το “γραμμόφωνο, ραδιοβιολογία” ως σύνθετες, αν και στην πραγματικότητα δεν είναι αφού “δανείζονται” από την Αγγλική με τη συγκεκριμένη μορφή. Εξάλλου, το μεγαλύτερο μέρος του δάνειου λεξιλογίου αφορά ορολογία και συγκεκριμένο περιεχόμενο.

Συμπεράσματα

Η παραπάνω μελέτη εντάσσεται στη συγχρονική μελέτη του φαινομένου του δανεισμού της Ελληνικής από την Αγγλική, μια γλώσσα που γλωσσικά επιδρά στην Ελληνική κυρίως από το μισό του 20ού αιώνα. Εξετάζει τις αποκλίσεις των δανείων σε μορφολογικό επίπεδο από τον πρόδρομό τους. Γίνεται φανερό από την έρευνα ότι, σε όλο το φάσμα του φαινομένου αυτού, ο λεξικός δανεισμός είναι εκείνος που υπερτερεί έναντι των άλλων μορφών. Και τούτο είναι φυσιολογικό, αν αναλογιστούμε ότι αυτή η μορφή του δανεισμού είναι επιφανειακή διαδικασία που δεν επηρεάζει το βαθύτερο γλωσσικό σύστημα και δεν επιδρά στη δομή της γλώσσας. Αριθμητικά μάλιστα παρατηρούμε ότι ανάμεσα στις δάνειες λεξικές μονάδες της Ελληνικής από την Αγγλική τα ουσιαστικά υπερτερούν έναντι των επιθέτων και ακολουθούν τα ρήματα. Σύμφωνα με τα παραπάνω, τα γραμματικά στοιχεία είναι εκείνα που πιο δύσκολα από όλα τα άλλα γίνονται δεκτά ως δάνεια.

Στη διαδικασία της προσαρμογής του ένα δάνειο λεξικό στοιχείο αποκτά το χαρακτηριστικό μιας γραμματικής κατηγορίας. Κατόπιν εντάσσεται σε κάποιο αντίστοιχο προς τη γραμματική κατηγορία κλιτικό παράδειγμα όταν είναι κλιτό ή συμμετέχει σε διαδικασίες παραγωγής ή/και σύνθεσης. Ο δανεισμός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το φαινόμενο της παραγωγής και σύνθεσης συμβάλλοντας έτσι στη γλωσσική αλλαγή και ανανέωση.

Αναφορές

- Apostolou-Panara A. (1991). ‘English Loanwords in Modern Greek: An Overview’. *Terminologie et Traduction* 1, 45-60.
- LIDDEL H. G. & R. SCOTT. [1949] 1996. *A Greek-English lexicon*. 9η έκδ. Αναθεωρημένη έκδ. από τους J. Henry S. & R. McKenzie με *Supplement*. Λονδίνο: Clarendon Press.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1985). "Πως ορίζεται ο όρος αντιδάνειο; Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 5ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Α.Π.Θ. 261-268. Θεσσαλονίκη.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1994). *Νεολογικός Δανεισμός της Νεοελληνικής: Άμεσα Δάνεια από τη Γαλλική και Αγγλοαμερικανική Μορφοφωνολογική Ανάλυση*. Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων ΑΠΘ.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1996). Το λεξιλόγιο της νεοελληνικής και ο ευρωπαϊκός γλωσσικός πλουραλισμός. Στο *Η ελληνική γλώσσα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση: Γλωσσικός πλουραλισμός και εθνοκεντρισμός* (πρακτικά συνεδρίου), 95-102 (γαλλικό κείμενο 343-350). Αθήνα: Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης.

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (2001). Ιδεολογήματα και δανεισμός. Στο Γ. Χάρης (Επιμ.), *Δέκα μύθοι για την ελληνική γλώσσα*. (σελ. 63- 71) Αθήνα: Πατάκης.
- Αποστόλου-Πανάρα, Α. (1999). Γλωσσική μεταρρύθμιση και εξωτερικός δανεισμός: Η περίπτωση της Νέας Ελληνικής. Στο Συνέδριο για την ελληνική γλώσσα 1976 - 1996: *Είκοσι χρόνια από την καθιέρωση της Νεοελληνικής (Δημοτικής) ως επίσημης γλώσσας*. Πρακτικά συνεδρίου, Αθήνα, 29/11-1/12 1996. Αθήνα: Τσιβεριώτης, 333-341.
- Δημητράκος, Δ. (1959). *Νέον Λεξικόν*. (2η Έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Δέλτα
- Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών/Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, (1998): *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Μπουγάς, Ν. (επιμ.) (1976). *Παιδεία. Πρότυπο Λεξικό της Νέας Ελληνικής*. (2η Έκδοση). Αθήνα : Εκδόσεις Σταφυλίδη
- Ξυδόπουλος, Γ. (2008). *Λεξικολογία: Εισαγωγή στην ανάλυση της λέξης και του λεξικού*. Αθήνα: Πατάκης.
- Παπαναστασίου, Γ. 2001. Γλωσσικός Δανεισμός. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (επιμ.) *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 45-49.
- Ράλλη, Α. (2005). *Μορφολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Ράλλη, Α. (2007). *Η Σύνθεση Λέξεων*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Τεγόπουλος-Φυτράκης. 1991. *Ελληνικό Λεξικό*. (4η Έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Αρμονία.
- Χαραλαμπάκης, Χ. (1991). «Μεταφραστικά δάνεια της Νέας Ελληνικής από Ευρωπαϊκές γλώσσες». *Μελέτες για την Ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 11^{ης} Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 26-28 Απριλίου 1990*. Θεσσαλονίκη. 81-102.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράγωγες λεξικές μονάδες ελληνικών δάνειων από την αγγλική

Παράγωγα από δάνεια ουσιαστικά

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΠΑΡΑΓΩΓΑ			
	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΡΗΜΑ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΕΠΙΡΡΗΜΑ
αγνωστικιστής ο			αγνωστικιστικός -ή -ό	
αλλόμορφο το			αλλομορφικός, -ή, -ό	
αλουμίνιο το			αλουμινένιος, -α, -ο	
ανδροκρατία η		ανδροκρατούμαι		
αρχαιολατρία η			αρχαιολάτρης· αρχαιολάτρισσα	
δράκουλας ο			δρακουλίστικος, -η, -ο	
εκλεκτικισμός ο				εκλεκτικισμένα
καουμπόης ο			καουμπόικος, η, -ο	
κολέγιο το			κολεγιακός, -ή, -ό	
κομπιούτερ το	καμπιουτεράκιος ο κομπιουτεράς ο κομπιουτεράκι το			
κόμπλεξ το		κομπλεξάρω	κομπλεξικός, -ή, -ό	
κορτιζόνη η			κορτιζονούχος, -α, -ο	

λινοτυπία η	λινοτύπης ο		λινοτυπικός -ή -ό	
μάνατζερ ο		μανατζάρω		
ματς το	ματσάρα η			
μίξερ το		μιξάρω		
μπαρ	μπαράκι το			
μπάσκετ			μπασκετικός	μπασκετικά
μπέμπα η	μπεμπούλα η			
μπέμπης ο	μπεμπούλης ο			
μπόξερ το	μποξεράκι το			
μπουλντόζα η	μπολντοζέρης ο			
νέγρος, -α	νέγρικος, -η, -ο			
νταμπλ το	νταμπλούχος			
ντοκ το	ντόκος			
ντράμερ ο	ντραμίστας ο			
ξηρογραφία η			ξηρογραφικός, -η, -ο	
παραψυχολογία η	παραψυχολόγος ο, η			
πάρκιν το		παρκάρω		
πεντικιούρ το	πεντικιουρίστας πεντικιουρίστρια			
ποπουλισμός ο			ποπουλιστικός, -η, -ο	
πουριτανός ο			πουριτανικός, -ή, -ό	πουριτανικά
πρεσβυτεριανοί οι			πρεσβυτεριανός, -ή, -ό	
ραδιοαστρονομία η			ραδιοαστρονομικός, -ή, -ό	
ραδιοτηλεγραφία η			ραδιοτηλεγραφικός, -ή, -ό	ραδιοτηλεγραφικά
ραδιοτηλεφωνία η			ραδιοτηλεφωνικός, -ή, -ό	ραδιοτηλεφωνικά
ραδιόφωνο το	ραδιοφωνάκι το		ραδιοφωνικός, -ή, -ό	ραδιοφωνικά
ράλι το	ραλίστας ο			
ρεοστάτης ο			ρεοστατικός, ή, -ό	ρεοστατικά
ρευματολογία η			ρευματολογικός, ή, -ό	ρευματολογικά
ροκ η	ροκάς ο, ροκάκιας ο			
σιντί το	σιντάκι το σιντιέρα η			
σκετς το	σκετσάκι το	σκετσάρω		
σκορ το	σκοράρισμα το	σκοράρω		
σουίγκ το			σουινγκάτος	
σουτ το	σουτάκι το σουτάρα η σοτάρισμα το	σουτάρω		
σπίκερ ο		σπικάρω		
σποτ το	σποτάκι το			
σπριντ το		σπριντάρω		
στοπ το	στοπάρισμα το	στοπάρω		
στρες το	στρεσάρισμα το	στρεσάρω		
τένις το	τενίστας ο			
τεντιμπόης ο	τεντιμποϊσμός ο			
τζαζ η	τζαζίστας ο			
τζιν	τζινάκι το			
τηλεπάθεια η			τηλεπαθητικός, ή, -ό	τηλεπαθητικά

τηλέτυπο το		τηλετυπώ		
τηλέφωνο το	τηλεφωνία η τηλεφώνημα το τηλεφωνάκι το	τηλεφωνώ	τηλεφωνικός, ή, ό	τηλεφωνικά
τοστ το	τοστιέρα η			
τσιπ το	τσιπάκι το	τσιπάρω		
υγροσκόπιο το			υγροσκοπικός, ή, ό	
φαστφούντ το	φαστφουντάδικο το			
φιλμ το	φιλμάκι το	φιλμάρω		
φλερτ το		φλερτάρω		
φορμάτ το		φορμάρω		

Παράγωγα από δάνεια ρήματα

ΡΗΜΑΤΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΑ			
	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ		
λιντσάρω	λιντσάρισμα το			
ραδιοτηλεγραφώ	ραδιοτηλεγράφημα το, ραδιοτηλεγραφήτης ο			
σερφάρω	σερφάρισμα το			
σκανάρω	σκανάρισμα το			
σνιφάρω	σνιφάρισμα το			
σπινάρω	σπινάρισμα το			
σπιντάρω		σπινταριστός, -ή, -ό		
τσεκάρω	τσεκάρισμα το			
παρκάρω	παρκάρισμα το			

Παράγωγα από δάνεια επίθετα

ΕΠΙΘΕΤΟ	ΠΑΡΑΓΩΓΑ			
	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΡΡΗΜΑ
αγγλικανός -ή -ό	αγγλικανικός -ή -ό			
εθνοκεντρικός -ή -ό				εθνοκεντρικά
ηδονιστικός -ή -ό				ηδονιστικά
ιδιωματικός -ή -ό			ιδιωματισμός	
ομοιόθερμος -η -ο			ομοιοθερμία	
ορμονικός -ή -ό				ορμονικά
πανοραμικός -ή -ό				πανοραμικά

παραψυχολογικός, -η, -ο				παραψυχολογικά, παραψυχολογικώς
παρενθετικός -ή -ό				παρενθετικά, -ως
πατερναλιστικός -ή -ό			πατερναλιστής, πατερναλίστρια	πατερναλιστικά
σνομπ		σνομπάρω	σνομπαρία σνομπισμός	
σπασμωδικός -ή -ό			σπασμωδικότητα	σπασμωδικά, -ως
σπαστικός -ή -ό				σπαστικά
στερεοφωνικός, -ή -ό				στερεοφωνικά
τεχνοκρατικός -ή -ό				τεχνοκρατικά
φαλλοκρατικός -ή -ό				φαλλοκρατικά
φουλ		φουλάρω		
ψυχοσωματικός -ή -ό				ψυχοσωματικά

Παράγωγα από δάνεια άκλιτα

	ΠΑΡΑΓΩΓΑ			
ΑΚΛΙΤΟ	ΡΗΜΑ			
σνιφ	σνιφάρω			